

МРНТИ: 15.35.07

<https://doi.org/10.51889/2020-4.1728-7847.41>

П.Б. Дауткалиева¹, З.К. Орманова¹
¹ «Тұран» Университеті (Алматы, Қазақстан)

ЖОО СТУДЕНТТЕРІНІҢ КӘСІБИ МОТИВАЦИЯ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІН ЗЕРТТЕУ

Аңдатпа

Бұл мақала қазіргі студенттердің өзекті мәселелерінің бірі – маманның болашақ қызметі айтарлықтай байланысты болатын кәсіби мотивацияға арналған. ЖОО-дағы оқу қызметі процесінде студенттердің кәсіби мотивациясының қалыптасу ерекшеліктері қарастырылады. Өз кезегінде кәсіби мотивация-бұл өзін тұлға ретінде дамытуға, кәсібилігін игеруге және жетілдіруге итермелейтін ішкі қозғаушы күш. Студент үшін оның мәні неде және оны оқу процесінде қалай қалыптастыру қажет деген сұрақтар алға қойылады.

Эмпирикалық зерттеу Абай атындағы Қазақ Ұлттық Педагогикалық университеті негізінде жүргізілді. Зерттеуге Педагогика және Психология институтының 1 курс студенттерінен 78 студент қатысты. Студенттердің кәсіби мотивациясының қалыптасуын бағалау үшін диагностикалық құралдар қолданылды. Эмпирикалық зерттеу бағдарламасы келесі әдістердің нәтижелерін қамтыды: "Кәсіби іс-әрекеттің мотивациясын зерттеу" авторы К.Замфир (А. А. Реанның модификациясында) және "Оқуға мотивацияны анықтау" авторы В. Г. Каташев. Талдау нәтижелері бойынша кәсіби мотивацияның жоғары, төмен деңгейлері анықталды. Зерттеудегі мәліметтерді жалпылау негізінде автор оқу кезеңінде студенттердің кәсіби мотивациясының пайда болуы мен даму ерекшеліктерін талдайды.

Тірек сөздер: мотивация, кәсіби мотивация, студенттер, ЖОО, оқу қызметі, кәсіби қызмет, білім сапасы, ЖОО білімі.

П. Б. Дауткалиева¹, Орманова З.К.¹
¹ Университет "Туран" (Алматы, Қазақстан)

ИССЛЕДОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ МОТИВАЦИИ СТУДЕНТОВ ВУЗА

Аннотация

Данная статья посвящена одной из актуальных проблем современных студентов – профессиональной мотивации, от которой существенно зависит дальнейшая деятельность специалиста. Рассмотрены особенности формирования профессиональной мотивации студентов в процессе учебной деятельности в вузе. В свою очередь, профессиональная мотивация-это внутренняя движущая сила, побуждающая к развитию себя как личности, овладению и совершенствованию своего профессионализма. Выдвигаются вопросы о том, в чем заключается его значение для студента и как его необходимо формировать в учебном процессе. Эмпирическое исследование проводилось на базе Казахского национального педагогического университета имени Абая. В исследовании приняли участие 78 студентов 1 курса Института педагогики и психологии. Для оценки сформированности профессиональной мотивации студентов использовались диагностические инструменты. Программа эмпирического исследования включала результаты следующих методов: "Исследование мотивации профессиональной деятельности" автора К. Замфира (в модификации А. А. Реана) и "Определение мотивации к обучению" автора В. Г. Каташева. По результатам анализа выявлены высокие, низкие уровни профессиональной мотивации. На основе обобщения данных исследования автор анализирует особенности возникновения и развития профессиональной мотивации учащихся в период обучения.

Ключевые слова: мотивация, профессиональная мотивация, студенты, вуз, учебная деятельность, профессиональная деятельность, качество образования, вузовское образование.

Р. В. Dautkalieva¹, Ormanova Z. K.¹
¹Turan University (Almaty, Kazakhstan)

RESEARCH OF PROFESSIONAL MOTIVATION OF UNIVERSITY STUDENTS

Annotation

This article is devoted to one of the most urgent problems of modern students – professional motivation, which significantly affects the future activity of a specialist. Features of formation of professional motivation of students in the course of educational activity in higher education are considered. In turn, professional motivation is an internal driving force that encourages you to develop yourself as a person, master and improve your professionalism. Questions are put forward about what its significance is for the student and how it should be formed in the educational process. The empirical study was conducted on the basis of the Abay Kazakh national pedagogical University. The study involved 78 1st-year students of the Institute of pedagogy and psychology. Diagnostic tools were used to assess the formation of students' professional motivation. The program of empirical research included the results of the following methods: "Research of motivation of professional activity" by K. Zamfir (modified by A. A. Rean) and "Determination of motivation to study" by V. G. Katashev. The results of the analysis revealed high and low levels of professional motivation. Based on the generalization of research data, the author analyzes the features of the emergence and development of professional motivation of students during the training period.

Keywords: *motivation, professional motivation, students, University, educational activity, professional activity, quality of education, University education.*

Қазіргі заманғы жоғары білім беру жүйесінің стратегиясы болашақ мамандардың кәсіби мотивациясын күшейтуді қамтамасыз етуден тұрады. Студенттерді жоғары оқу орнында оқыту барысында тұлға қалыптасады, тұлғаның кәсіби бағыты қалыптасады, кәсіби бейімделуіне және өз қажеттіліктерін жүзеге асыруына тиімді жолдарын іздеу жүзеге асырылады. Осы нәтижелерге қол жеткізу үшін болашақ маманның кәсіби мотивациясын қалыптастыру үлкен рөл атқарады.

Бұл тақырыптың өзектілігі мотивацияның қазіргі білім беру жағдайында болашақ мамандарды даярлауды жетілдірудің негізгі факторларының бірі болып табылатындығына байланысты. Атап айтқанда, кәсіби мотивацияда жеке тұлға мен қоғамның өзара әрекеттесуінің негізгі сәттері белгілі бір түрде көрінеді, онда білім беру процесі басымдыққа ие болады. ЖОО студенттерінің кәсіби мотивациясының құрылымын зерттеу, белгілі бір салада жұмыс істеуге итермелейтін мотивтерді білу педагогикалық қызметтің тиімділігін арттыру мәселелерін психологиялық тұрғыдан шешуге мүмкіндік береді: кадрларды дұрыс таңдау, оқыту, орналастыру, кәсіби мансапты жоспарлау.

Жоғары білім беру жүйесін жаңғырту, терең қоғамдық дағдарыс, өндірістің жеке секторын кеңейту, жаһандану үрдістері және бизнес жүргізудің қазіргі заманғы шарттары студенттердің кәсіби даярлығына жаңа талаптар мен критерийлер қояды. Кәсіби мотивация мәселесі, ең алдымен, қазіргі қоғамда болып жатқан білім беру және әлеуметтік-экономикалық қайта құруларды жаңғырту процестеріне жауап ретінде өткір болды. Көрсетілген фактілер қазіргі заманғы педагогтің тұрақты кәсіби дамуына, өсуіне, жетілуіне бастамашылық етеді, бұл қазіргі заманғы еңбек нарығының күрделі жағдайларында оның бәсекеге қабілеттілігінің кепілі болып табылады. Отандық және кеңестік авторлар адамның мотивациялық саласын кеңінен қарастырады, оны тұлға психологиясы мен қызметінің басты мәселелерінің бірі ретінде анықтайды. Олар асыра айтпайды, өйткені психологияның ғылым ретінде дамуымен, практиканың қажеттіліктерімен (мотивтердің күрделілігі мен түсініксіздігі) бұл мәселеге деген қызығушылық тез өсуде (Л.И. Божович [1], Л. С. Выготский [2], Д. Узнадзе [3], А.Б. Орлов [4], Жигитбекова Б.Д. [5], Болтаева А.М. [6], Касымжанова А.А. [7], және басқалар).

Отандық психологияда А.М. Болтаева (2008) болашақ заңгерлердің кәсіби мотивациясының ерекшеліктерін зерттеген [6]. Автор болашақ заңгерлердің кәсіби мотивациясының ерекшеліктері маңызды қатынастар жүйесі контекстіндегі кәсіби мотивациямен анықталатынын, болашақ маманның кәсіби іс-әрекетінің құрылымы, оның кәсіби маңызды мотивациялық бағытының ерекшеліктерін көрсетті. Бұл ретте, жоғары оқу орындарындағы дайындық мазмұнының студенттердің кәсіби мотивациясын қалыптастыруға әсер ету дәрежесін анықтады.

Кәсіби мотивацияның оқу іс-әрекетінің сәттілігіне әсері көптеген жұмыстарға арналған, оның ішінде А. Н.Леонтьев [8], А.К. Маркова [9], В. Г. Асеев [10], В. К. Виллюнас [11], Х. Хекхаузен [12]. Бұл авторлардың пікірінше, кәсіби іс-әрекеттің қалыптасқан мотивтері кәсіби бейімделу мен кәсіби қалыптасу процесінің сәтті болуының қажетті шарты болып табылады.

Жүргізілген іргелі зерттеулердің едәуір санына, мотивация феномені туралы теориялық сенімділік пен көзқарастардың бірегейлігіне қарамастан, бұл осы тұжырымдаманың көп өлшемділігімен және осы мәселеге қатысты қолданыстағы тәсілдердің сәйкессіздігімен байланысты. Оқу іс-әрекетінің мотивациясы - бұл білім алушыны білім, білік, дағдыларды белсенді игеруге бағыттайтын қозғаушы күш. Мотивацияның бұл түрін әр түрлі көздер қоздыруы мүмкін: сыртқы (оқу жағдайлары), ішкі (белсенділікке қажеттілік, әлеуметтік қажеттіліктер, ақпарат алу кезіндегі), жеке (өзін-өзі растау, сәттілік, рахат). Оқу іс-әрекеті мотивациясының ең үлкен күші-танымдық қызығушылық, әлемді білуге деген қызығушылық. Студенттің танымдық қызығушылығын қалыптастыру оның үш жағының бірлігімен байланысты: танымдық, эмоционалды және ерікті, олар қызығушылық, сезім мен ерік бірге оқу іс – әрекеті үшін күшті мотивация болған кезде құрылымды құрайды. Жас қосылған сайын танымдық қызығушылық тұрақсыздықтан бастыға айналады. Мотивацияның дамуы танымдық мотивтің күшін арттырудан тұрады.

Әсерді жалпылау критерийлеріне сәйкес оқу іс-әрекетіне деген мотивацияның даму факторлары бес топта ұсынылуы мүмкін. Осындай әрекеттердің бірін Н.М. Симонова жасады. [13, 576.]

1. Бірінші топ оқыту мотивациясын мақсатты түрде дамытуға мүмкіндік беретін психологиялық-дидактикалық принциптерден тұрады::

- қиындықтың оңтайлы деңгейінің принципі;
- оқытудағы проблемалық принцип;
- оқылған оқу материалын дәйекті жалпылау принципі;
- «абстрактылыдан нақтылыққа» материалдық ілгерілеу принципі;
- кәсіби іс-әрекетті жүйелі модельдеу принципі.

2. Оқу мотивациясын дамытуға көзқарас негізінде факторлардың екінші тобын бөлуге болады:

- жеке көзқарас;
- типологиялық тәсіл;
- топологиялық тәсіл.

3. Үшінші топқа психологиялық-педагогикалық теориялар мен тұжырымдамалар арқылы оқу мотивтерінің дамуына ықпал ететін факторлар кіреді:

сатылап оқыту;

- проблемалық оқыту;
- дамытушылық оқыту;
- бағдарламаланған оқыту;
- тұлғалық-әрекеттік тәсіл;
- символдық-контекстік оқыту.

4. Факторлардың төртінші тобына оқу қызметін ұйымдастырудың психологиялық-педагогикалық шарттары кіреді:

- психологические особенности личности преподавателя;
- оқытушы мен студенттің жеке, субъективті-субъективті, тең серіктес қарым-қатынасы мен қарым-қатынасының ерекшеліктері, бірлескен өнімді қызметті ұйымдастыру;
- оқу материалын көрсету нысандары және білім алушылардың жұмысын ұйымдастыру тәсілдері;
- бірлескен қызметтің әртүрлі формаларын анықтайтын оқу материалы мазмұнының ерекшелігі;

➤ оқу қызметін ұйымдастыру кезінде оқушылардың оң уәждемесін есепке алу;

➤ оқу пәнінің құрылымы(тапсырмалардың құрылысы, мазмұны, түрі); пәнаралық байланыстарды орнату;

- педагогикалық бағалау;
- оқу материалы мазмұнының оқушылардың қажеттіліктеріне сәйкестігі;
- болашақ мамандықтың болашағы;
- оқыту модельдерін қолдану арқылы болашақ кәсіби қызметтің контексті.

5. Бесінші топ студенттердің субъективті сипаттамаларын (психикалық процестер, күйлер, жеке қасиеттер) және олардың іс-әрекеттегі көріністерінің ерекшеліктерін біріктіреді:

- студенттердің оқу іс-әрекетінің мақсаттары, процесі және нәтижелері туралы хабардарлығы;
- оқушылардың пәнге таңдамалы қатынасы;
- білім алушылардың оқылатын пәннің маңыздылығын түсінуі;
- студенттердің оқудағы дербестігі;

- жоғары өзін-өзі бағалау, өзіне деген сенімділік;
- оқушының танымдық мүмкіндіктерін көрсету қабілеті.

Оқыту мотивтерінің дамуына кері әсер ететін факторлар тізіміне жоғарыда аталған психологиялық-дидактикалық факторлар мен білім беру процесінде жағдайларды ескермеуді жатқызуға болады.

Зерттеудің әдістемесі және оны ұйымдастыру.

Абай атындағы Қазақ Ұлттық педагогикалық университеттің базасында студенттердің кәсіби мотивациясын зерттеу үшін Педагогика және психология институты (ППИ), 1 курсынан 78 студентінің қатысуымен зерттеу жүргіздік.

Студенттердің кәсіби мотивациясының қалыптасуын бағалау үшін келесі диагностикалық құралдар, оның ішінде нақты белгіленген мақсаты бар екі диагностикалық әдіс қолданылды: К. Замфирдің "Кәсіби іс-әрекеттің мотивациясы" әдістемесі (А. Реанның модификациясы); "Оқу мотивациясын анықтау әдістемесі" (В.Г. Каташев), ішкі және сыртқы мотивацияның сипаттамаларының болуын білдіреді: мотивацияның ішкі түрі жеке тұлғаның таңдаған кәсіби іс-әрекетінің маңыздылығын "өз бетінше" (пайда болу табиғаты) көрсетеді, егер кәсіби мотивациясы басқа қажеттіліктерді қанағаттандыруға деген ұмтылысқа негізделген болса (әлеуметтік бедел, жалақы және т.б.), онда бұл сыртқы мотивацияның көрсеткіші.

Тұжырымдамалық ережелердің мазмұндық жағы келесі мотивтермен ұсынылған: ақша табу, жұмыста алға ұмтылу, басшының немесе әріптестерінің сынынан аулақ болу, ықтимал жазадан немесе қиындықтардан аулақ болу тілегі, әлеуметтік бедел мен басқалардың құрметіне жету қажеттілігі, процестің өзі мен нәтижесінен қанағаттану жұмыс, осы нақты іс-әрекетте өзін-өзі толық жүзеге асыру мүмкіндігі.

Зерттеу нәтижелері және оларды талқылау. Ұсынылған мотивтердің тең үлестердегі тізімі, біріншіден, ішкі мотивацияны (IM), екіншіден, сыртқы оң мотивацияны (COM) үшіншіден, сыртқы теріс мотивация (STM) көрсетеді; олардың барлығы типтердің (рангтік) өзіндік сипаттамаларына ие.

Біздің зерттеуіміздің мақсаты студенттердің кәсіби мотивациясын зерттеу болды.

Зерттеудің бірінші кезеңі танысуға бағытталды. Танысу оқытушылардың қатысуынсыз еркін жағдайда әңгіме түрінде өтті. Студенттер адекватты, тыңғылықты, нақты жауап берді және қойылған сұрақтарға жауап беруге әрдайым дайын болды. Келесі кезең біз таңдаған әдістерді қолдана отырып, ақпарат жинауға (тестілеуге) арналды.

К. Замфир мотивацияның келесі түрлерінің тиімділігін анықтады: 1) ақшалай табыс; 2) мансаптық өсуге ұмтылу; 3) көшбасшы мен әріптестер сынға түспеу ниеті; 4) мүмкін жазалардан немесе қиындықтардан аулақ болу; 5) басқалардың беделі мен құрметіне бағдарлану; 6) жақсы орындалған жұмыстан қанағат алу; 7) еңбектің қоғамдық пайдалылығы. Жауаптарды талдау үшін келесі шкалалар қолданылды: 1 балл - «өте аз шамалы», 2 балл - «шамалы дәрежеде», 3 балл - «көп емес, бірақ аз да емес», 4 балл - «жеткілікті дәрежеде», 5 балл - «өте үлкен деңгейде».

Алынған мәліметтер негізінде мотивациялық кешендер есептелді: $IM > IOM > STM$ және $IM=IOM>STM$ мотивтерінің оңтайлы тепе – теңдігі, онда ішкі мотивация (IM) – жоғары; сыртқы оң мотивация (COM) – ішкі мотивацияға тең немесе төмен, бірақ салыстырмалы түрде жоғары; сыртқы теріс мотивация (STM) - өте төмен және 1-ге жақын. Мотивациялық кешен неғұрлым оңтайлы болса (мотивтердің тепе-теңдігі), студенттердің белсенділігі кәсіптік оқытудың мазмұнымен, ондағы белгілі бір оң нәтижелерге қол жеткізуге деген ұмтылыспен негізделген.

Алынған нәтижелерді талдау студенттердің таңдаған мамандықтарына біршама қанағаттанатынын көрсетті. Қатынастардың ең жақсы, оңтайлы және нашар түрлерін таңдай отырып, студенттердің көпшілігі комбинациялармен ұсынылған оңтайлы кешенді таңдады: $IM > COM > STM$ (сұралғандардың 39,1%) және $IM = COM > STM$ (сұралғандардың 8,7%). Бұл студенттердің осы мотивациялық кешендермен кез-келген сыртқы марапаттарға қол жеткізу үшін емес, өзі үшін осы іс-әрекетке қатысатындығын көрсетеді. Мұндай әрекет басқа мақсатқа жетудің құралы емес, өзіндік мақсат болып табылады. Яғни, бұл студенттер, ең алдымен, оқу үрдісіне қызығушылық танытады, олар неғұрлым күрделі тапсырмаларды таңдауға бейім болады, бұл олардың танымдық процестерінің дамуына оң әсер етеді.

Мотивациялық кешені сыртқы мотивацияның басым болуымен сипатталатын студенттер респонденттердің 43,54% құрады (30,5% сыртқы жағымды мотивациямен және 13,04% сыртқы жағымсыз мотивтермен). Ең нашар мотивациялық кешендер келесі арақатынаста ұсынылған: $STM>COM>IM$; $STM>COM=IM$; $STM>IM>COM$ және $STM=COM=IM$. Сәйкесінше, бұл кешендер

6,44%; 4,52%; 2,15% және 2,19% құрайды. Бұл сауалнамаға қатысқан студенттердің жалпы санының 15,2% құрайды. Бұл жалпы оқу процесіне немқұрайды және жағымсыз көзқарасты көрсетуі мүмкін. Мұндай студенттер үшін құндылық-бұл кәсіби білім мен дағдыларды алу емес, оларды университетте оқытудың соңғы нәтижесі, яғни диплом алу. Немесе, студенттердің бұл саны университетке өз қалауы бойынша емес, мысалы, ата-аналар талап еткендіктен түсті деп болжауға болады. Мұнда бізге белгісіз басқа себептердің болуыда әбден ықтимал. Сыртқы мотивациясы орын алатын студенттер, әдетте, оқу міндеттерін шешудегі қиындықтарды жеңуден қанағаттанбайды. Сондықтан олар қарапайым тапсырмаларды таңдайды және бекітуді (баға) алу үшін қажет нәрсені ғана орындайды. Ішкі мотивацияның болмауы шиеленістің өсуіне, белсенділіктің төмендеуіне ықпал етеді, бұл студенттердің шығармашылығына теріс әсер етеді, ал ішкі мотивацияның болуы белсенділіктің, өзіндік ерекшеліктің, креативтілік пен шығармашылықтың өсуіне ықпал етеді. Сыртқы мотивация - бұл «сәбіз және таяқша» әдісін қолдану (мадақтау, ынталандыру, сын айту, жазалау) немесе бихевиоризм формуласы (Б. Скиннер, К. Халл және т.б.) S - R (стимул - реакция), бәсекелестік принциптерін енгізу және т.б. Мотивацияның бұл түрінің негізгі элементтері сыртқы ынталандыру болып табылады - белгілі бір мотивтердің әрекетін тудыратын әсер ету тетіктері немесе "тітіркену" тасымалдаушылары.

Топты тұтастай сипаттай отырып, кәсіби мотивациясының басым түрі ішкі болып табылады деп айтуға болады – біздің жағдайымызда респонденттердің 46,7%-ын құрады (бұл сұралған студенттердің жартысына да жетпеді). Екінші орында сыртқы оң мотивациясы бар студенттер-29,5%. Мотивацияның бұл түрі мотивацияның ішкі түрінен "нашар", өйткені онымен бірге студенттерді іс-әрекеттің өзі емес, оны басқалар қалай бағалайды сол қызықтырады (оң бағалау, мадақтау, мақтау және т.б.). Үшінші орында – сыртқы теріс мотивациясы бар студенттер- біздің жағдайымызда олар 13,04%-ды құрады. Мотивацияның бұл түрі бар студенттердің ілімі келесі белгілермен сипатталады: оқу олар үшін іс-әрекетке қызығушылық танытпай немесе оқытылатын пәнге қызығушылық танытпай оқылады; сәтсіздіктерден қашу, қорқу, мәжбүрлеу сияқты және т. б түрінде жүзеге асырылады.

Студенттердің оқу мотивациясын зерттеу нәтижелері бойынша (студенттердің оқу мотивациясын анықтау әдістемесі Каташев В.Г.) көптеген студенттер үшін (55,1%) жоғары оқу орнындағы оқу мотивациясының орташа деңгейі тән. Оқу мотивациясының қалыпты және жоғары деңгейі бар студенттер респонденттердің жалпы санының 18,54% құрады. Алынған нәтижелерді талдау негізінде біз бірінші курс студенттерінің келесі екі тобын бөлдік: оқу мотивациясының жоғары және төмен деңгейі.

Әр студент үшін мотивацияның қалыптасу жолдары мен ерекшеліктері индивидуалды. Міндет-жалпы тәсілге сүйене отырып, студенттің кәсіби мотивациясының күрделі, кейде қайшылықты жолдарын анықтай отырып, оңтайлы тәсілдерін қалыптастыру. Талдау нәтижелеріне сүйене отырып, кәсіби мотивацияның жай-күйі студенттің оқу іс-әрекетін өзіндік, нақты мүмкіндіктерімен және ұмтылыстар деңгейімен салыстыра бағалайтындығына, сондай-ақ қабілеттіліктің сол немесе басқа деңгейіне ие құрдастарының пікірінің кәсіби мотивацияға әсеріне байланысты деп айтуға болады.

Жалпы, біз жүргізген зерттеу білім беру бағдарламаларын әзірлеу мен жүзеге асыруда профессорлық-оқытушылық құрам жүзеге асыра алатын университет студенттерінің кәсіби мотивациясын қалыптастыру бойынша резервтерді анықтауға мүмкіндік береді. Біздің ойымызша, кәсіби мотивация деңгейін түсіну мен арттыруға педагогтардың оқу сабақтарында мынадай тәсілдерді пайдалануы ықпал ететін болады:

1) оқытылатын пәннің маңыздылығын және оның білім беру ұйымының білім беру процесінде практикалық қолданылуын түсіндіру;

2) баллаға (бағаға) емес, нәтижеге (қызмет өніміне) ынталандыру;

3) тәлімгерлік, жобаларды бірлесіп басқару: оқытушы-бакалавр;

4) оқытушының таңдаған мамандығына деген оң көзқарасын қалыптастыру.

Қорытындылай келе, мотивацияның шынайы көзі студенттің өзінде екенін атап өткіміз келеді, кез-келген қалаған жетістікке жету тұлғаның өзіне байланысты. Сондықтан оқытудың негізгі мотиві - ішкі мотивациялау күші. Студенттердің оқу және кәсіби мотивациясын арттыруда, біздің ойымызша, оқу орны да маңызды рөл атқарады. Бұл университет және оның оқытушыларынан студенттердің мақсаты тек диплом алу ғана емес, сонымен қатар берік және тұрақты білімге негізделген мамандық болатындай етіп оқуға деген қызығушылықтарын арттыру екендігін есепке ала отырып білім беруді талаптайды. Тәжірибе көрсеткендей, мотивтер-бұл әсер етуі мүмкін мобильді жүйе. Студенттің

болашақ мамандығын таңдауы өздігінен жасалмаса да, мақсатты түрде мотивтердің тұрақты жүйесін құра отырып, олардың кәсіби бейімделуіне және өз қажеттіліктерін жүзеге асыруына көмектесуді міндет ретінде алға қою қажет деп ойлаймыз.

Әдебиеттер тізімі:

1. Bozhovich L. I. *Problemy` formirovaniya lichnosti: Izbr. psixol. tr. / Pod red. D.I. Fel`dshtejna ; Ros. akad. obrazovaniya, Mosk. psixol.-socz. in-t. - 3-e izd. – M. : MPSI ; Voronezh : MODE`K, 2001. - 349 s.*
2. Vy`gotskij L.S. *Sobranie sochinenij: v 6 t. / pod red. A.M. Matyushkina. – M.: Pedagogika, 1993. – T. 3. – 368 s.*
3. Unadze D.N. *Psixologicheskie issledovaniya. – M.: Nauka, 1966. – S. 369.*
4. Orlov A.B. *Psixologiya lichnosti i sushhnosti cheloveka: Paradigmy`, proekcii, praktiki: Ucheb. posob. dlya stud. psixol. fak-ov vuzov. – M.: izd. centr «Akademiya» , 2002. – 272s.*
5. Zhigitbekova B.D. *Оқыту процесіндегі танымдық іс-әрекетінің мотивациялы-мағыналық компоненттерінің дамуы` : psixologiya әулым.kand.dis.avtoref.:19.00.07.- / - Almaty` : [b. i.], 2003. - 31b.*
6. *Bolashaq zaңgerlerdiң kәsibi motivaciya әулым.dary әулым.kandidaty` әулыми дәрежесін алу үшін дағдылардың диссертацияның авторефераты` – Almaty` : 2006. - 28 b.*
7. Kasy`mzhanova, A. A. *Osobnosti motivacii professional`noj deyatel`nosti, svyazannoj s riskom dlya zdorov`ya: avtoref. dis. ... kand. psixol. nauk: 19.00.01 / – Almaty` : Kaz. nacz. un-t im. al`-Farabi, 2009. - 24 s.*
8. Leont`ev A.N. *Deyatel`nost`. Soznanie. Lichnost`. – M.: Politizdat, 1975. – 304 s.*
9. Markova A.K. *i dr. Formirovanie motivacii ucheniya: Kn. dlya uchitelya. – M.: Prosveshhenie, 1990. – 192s.*
10. Aseev V.G. *Problema motivacii i lichnost`. /Teoreticheskie problemy` psixologii lichnosti. M. 1974.*
11. Vilyunas V.K. *Psixologicheskie mexanizmy` motivacii cheloveka. – M.: Izd-vo MGU, 1990. 283s.*
12. Xekxauzen X. *Motivaciya i deyatel`nost` : v 2t. – M.: Pedagogika, 1986.*
13. Simonova N.M. *E`ksperimental`noe issledovanie struktury` motivacii pri usvoenii inostrannogo yazy`ka v vuze: Dis. ... kand. psixol. nauk. – M., 1982.*